

γεγενῆσθαι. μνηύεται οὖν ἀπὸ μετοίκων τέ τινων καὶ ἀκο-
λούθων περὶ μὲν τῶν Ἑρμῶν οὐδέν, ἄλλων δὲ ἀγαλμάτων
περικοπαί τινες πρότερον ὑπὸ νεωτέρων μετὰ παιδιᾶς καὶ
οἴνου γεγενημένως ποιεῖται ἐν οἰκίαις ἐφ' ὕψει ἐπιτηριάζοντο. καὶ
αὐτὰ ὑπολαμβάνοντες οἱ μάλιστα τῷ Ἀλκιβιάδῃ ἀχθόμενοι
ἐμποδῶν οὖντι σφίσι μὴ αὐτοῖς τοῦ δήμου βεβαίως προεστάναι,
καὶ νομισαντες, εἰ αὐτὸν ἐξελάσειαν, πῶτοι ἂν εἶναι, ἐμεγά-
λυνον καὶ ἐβόωντι ἐπὶ δήμῳ καταλύσει τὰ τε μυστικά καὶ
ἢ τῶν Ἑρμῶν περικοπῆν γένοιτο καὶ οὐδὲν εἴη αὐτῶν οὐ μὲν
μετ' ἐκείνου ἐπράχθη, ἐπιλέγοντες τεκμήρια τὴν ἄλλην αὐτοῦ
ἐς τὰ ἐπιτηδεύματα οὐ δημοτικὴν παρανομίαν. ὁ δ' ἔν τε
τῷ παρόντι πρὸς ἑαυτὸν καὶ ἐτοῖμος ἦν
πρὶν ἐκπλεῖν κρῖνον διαγνώσει, πέμπει αὐτὸν ἐπὶ
γὰρ καὶ τὰ τῆς παρασκευῆς ἐπεπερισσῶς, καὶ εἰ μὲν τούτων
τι εἴργαστο, δίκην δοῦναι, εἰ δ' ἀπολυθείη, ἄρχειν. καὶ
ἐπεμαρτύρητο μὴ ἀπόντος περὶ αὐτοῦ διαβολὰς ἀποδέχεσθαι,
ἀλλ' ἤδη ἀποκτείνειν, εἰ δὲ (2026) καὶ ὅτι σωφρονέστερον εἴη
μὴ μετὰ τοιαύτης αἰτίας, πρὶν διαγνώσει, πέμπει αὐτὸν ἐπὶ
τοσοῦτ' στρατεύματι. οἱ δ' ἐχθροὶ δεδιότες τό τε στράτευμα
μὴ εὖνουν ἔχῃ, ἦν ἤδη ἀγωνίζηται, ὅ τε δήμος μὴ μαλα-
κίσηται θεραπεύων ὅτι δι' ἐκείνον οἱ τ' Ἀργεῖοι ξυνεστράτευσον
καὶ τῶν Μαντινέων τινές, ἀπέτρεπον καὶ ἀπέσπευδον, ἄλλους
ρήτορας ἐνιέντες οἱ ἔλεγον νῦν μὲν πλεῖν αὐτὸν καὶ μὴ
κατασχεῖν τὴν ἀναγωγὴν, ἐλθόντα δὲ κρίνεσθαι ἐν ἡμέραις
ρήταις, βουλόμενοι ἐκ μελίζονος διαβολῆς, ἦν ἔμελλον βῆρον
αὐτοῦ ἀπόντος ποριεῖν, μετάπεμπτον κομισθέντα αὐτὸν ἀγω-
νίσασθαι. καὶ ἔδοξε πλεῖν τὸν Ἀλκιβιάδην.
Μετὰ δὲ ταῦτα θέρους μεσοῦντος ἤδη ἢ ἀναγωγῇ ἐγγίγνεται

Νέες ἐπιγραφές ἀπὸ τὴν Λέσβο

Μαρία Διακουμάκου

doi: [10.12681/ihr.45144](https://doi.org/10.12681/ihr.45144)

Copyright © 2026, Μαρία Διακουμάκου

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Διακουμάκου Μ. (2026). Νέες ἐπιγραφές ἀπὸ τὴν Λέσβο. *Tekmeria*, 20, 1–26. <https://doi.org/10.12681/ihr.45144>

Νέες έπιγραφές από την Λέσβο

Στό παρόν δημοσιεύονται¹ για πρώτη φορά όκτώ έπιγραφές, έκ τών όποιών έπτά φυλάσσονται στό Άρχαιολογικό Μουσείο Μυτιλήνης και μία εΐναι έντοιχισμένη στόν Ναό του Άγ. Δημητρίου στην Μόρια. Έπίσης, άναδημοσιεύονται με νέες άναγνώσεις δύο έπιγραφές, έντοιχισμένες ή μία σέ οίκια στην περιοχή του Άγ. Συμεών στην Μυτιλήνη και ή άλλη στό έξωκλήσι του Χριστού στά Μιστεγνά.²

1. Όρθογώνιος λίθος από λευκό μάρμαρο, θραυσμένος σέ όλες τις πλευρές. Σώζει τμήμα τιμητικού ψηφίσματος 13 στίχων (εικ. 1-2). Σύμφωνα με τόν Κατάλογο του Μουσείου, ό λίθος ήταν έντοιχισμένος σέ οίκια στόν Συνοικισμό τής Μυτιλήνης. Φαίνεται ότι από μεταγενέστερη χρήση του λίθου, πιθανόν ως κατώφλι, τά γράμματα στό μέσον τής ένέπιγραφης έπιφάνειας έχουν άπαλειφθεΐ. Φυλάσσεται στην άποθήκη του Νέου Άρχαιολογικού Μουσείου Μυτιλήνης (MM 3851).³ Άπό τό σχήμα τών γραμμάτων χρονολογείται τόν 1ο αΐ. π.Χ. / 1ο αΐ. μ.Χ. Λόγω τής χαρακτηριστικής μορφής τών γραμμάτων Η και Β, ό R. Hodot παρατήρησε ότι άνήκει μάλλον και αύτή στις έπιγραφές του «Ποταμωνείου»,⁴ ως ένα άκόμα ψήφισμα πρós τιμήν του Ποτάμωνος, άν και δέν σώζεται στόν λίθο τό όνομά του.⁵

Ύψος σωζ.: 0,42 μ.: πλάτος μέγ. σωζ.: 0,51 μ.: πάχος σωζ.: 0,23 μ.: ύψος γραμμ.: 0,02 μ. με άκρεμόνες.

1. Η κατάταξη τών έπιγραφών άκολουθεΐ την τάξη τών IG.

2. Ευχαριστίες όφείλω στό προσωπικό του Μουσείου Μυτιλήνης για την βοήθειά του, καθώς και στην έκδοτική έπιτροπή τών Τεκμηρίων και ιδιαίτέρως στόν κ. Πασχίδη για την άμέριστη βοήθειά του. Η μελέτη και δημοσίευση τών έπιγραφών πραγματοποιήθηκε με τις ύπ' αριθ. πρωτ. ΥΠΠΟ.Α/ΓΔΑΠΚ/ΔΜΕΕΠ/ΤΔΑΜ/Φ59/137439/82142/53 18/1584/2012, ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΔΜΕΕΠ/Γ1/Φ59/39668/843/2014, ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΤΕΕΑ-ΕΙ/291705/209300/6713/1098/2018 άδειες τής Έφορείας Άρχαιοτήτων Λέσβου.

3. Στη συνέχεια, MM = Μουσείο Μυτιλήνης.

4. Βλ. Hodot 1982, 187 σημ. 2 και 1990, 274, MYT 26, 26.8, άκολουθούμενος από τόν Parker 1991, 115 σημ. 1. Ό Hodot εΐχε δεΐ την έπιγραφή στό Μουσείο και σημειώνει ότι ήταν άδημοσίευτη: «bloc inédit». Για τις λεγόμενες έπιγραφές του Ποταμωνείου, βλ. IG XII 2, 23-34 IG XII Suppl. 6-12 I. Lesbos Suppl. 6-15, 26, 69.

5. Για την πολιτική και διπλωματική δράση του εύεργέτη τής πόλης τής Μυτιλήνης, λογίου και πολιτικού Ποτάμωνος του Λεσβώνακτος, βλ. άναλυτικά Parker 1991.

Εἰκ. 1. Τμήμα τιμητικοῦ ψηφίσματος, MM 3851. Μυτιλήνη· βρέθηκε ἐντοιχισμένο σὲ οἰκία στὴν περιοχή τοῦ Συνοικισμοῦ (Ἀρχεῖο Ἐφορείας Ἀρχαιοτήτων Λέσβου).

Εἰκ. 2. Ἡ ἀριστερὴ πλευρὰ τοῦ λίθου MM 3851 (Μ. Διακουμάκου).

1ος αἰ. π.Χ. / 1ος αἰ. μ.Χ.

- [- -]ΜΑΙΣΙΑ[- - - - - - - - - -]ΑΣΠ[- - - - - - - - - -]
 [- - - - -]Π[- - - - - - - - - -]ΚΑ[- - - - - - - - - -]
 [- - - - -]Σ[- - - - - - - - - -]ΤΟΣ[- - - - - - - - - -]
 [- - -]ΛΗ[- - - - - - - - - -]Ο[- - - - - - - - - -]
 5 [- - -]ΗΣ[- - - - - - - - - -]ΙΟ[- - - - - - - - - -]
 [- - -]Ι δευτε[ρ - - - - - - - - -]ΝΕΠ[- - - - - - - - - -]
 [- - -]ΠΑΡΑΠ[.]Η[- - - - - - - - -]ΑΣ[- - - - - - - - - -]
 [- - -]κτήσατο δὲ [. . .²⁻³ .]ΙΑΝΡ[- - . περ. 5 - -]Τ[.]ΝΔΩΝ[- - - - - - - - - -]
 [- - τ]ῶν διδόντων, ὅπως ἀγεπιβάρη[τον τὰν πόλιν φυλάξῃ]
 10 [- - -]ΟΙΔΙΑ καὶ τὰς τε παρ' ἀμμέων καὶ τὰς[- - - - - - - - - -]
 [- - -]ΤΟΙΣ διάθεσιν ὕ καθόλου δὲ καὶ [- - - - - - - - - -]
 [- - -]πόνοις καὶ κινδύνοις ὑπέμενε τοῖς μ[εγάλοις vel μεγίστοις - - -]
 [- - οὐκ ἄ]ν μᾶλλον εὐδοκείσῃ προέσθ[αι - - - - - - - - - -]

Σχόλια

1 init. ἀπὸ τὸ ὑπόστικτο Α σώζεται εὐκρινῶς ἡ ἀριστερὴ κάθετη κεραία καὶ ἡ τεθλασμένη γραμμὴ στὸ μέσον· fin. ἀπὸ τὸ ὑπόστικτο Α σώζεται εὐκρινῶς ἡ δεξιὰ κάθετη κεραία καὶ ἀμυδρὰ ἡ μεσαία τεθλασμένη γραμμὴ. Ἐπειδὴ οἱ καλύτερα σωζόμενοι στίχοι 9-13 ἔχουν 24-27 σωζόμενα γράμματα, ὑπολογίζουμε ὅτι στὸν στ. 1 ἐλλείπουν τουλάχιστον 15 γράμματα· τὸ ἴδιο θὰ ἰσχύει καὶ γιὰ τοὺς ὑπόλοιπους ἐφθαρμένους στίχους 2-8 ποὺ ἀκολουθοῦν.

2 init. πρὸ τοῦ Π διακρίνεται μόνον ἡ δεξιὰ κεραία ἐνὸς Α ἢ Μ.

5 init. τὸ Η διακρίνεται εὐκρινῶς, παρὰ τὸ ὅτι ἡ μεσαία καμπύλη διαφέρει λίγο ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα Η τοῦ κειμένου τῆς ἐπιγραφῆς· fin. ἀπὸ τὸ ὑπόστικτο Ο διακρίνεται ἡ ἀριστερὴ καμπύλη.

6 init. ἀπὸ τὸ ὑπόστικτο Ε διακρίνεται ἡ κάτω καὶ ἡ μεσαία ὀριζόντια κεραία (στὸ σημεῖο αὐτὸ φαίνεται νὰ ἔχει χτυπηθεῖ ὁ λίθος ἕως τὸν στ. 8)· fin. ἀπὸ τὸ ὑπόστικτο Π ἡ δεξιὰ κάθετη κεραία φαίνεται χαραγμένη κατὰ τὸ ἥμισυ, κάτι ποὺ δὲν ἰσχύει γιὰ τὰ ἄλλα Π τοῦ κειμένου.

7 init. ἀπὸ τὸ ὑπόστικτο Η διακρίνεται ἡ μεσαία καμπύλη γραμμὴ.

8 med. κρίνοντας ἀπὸ τὸ μέγεθος τῶν γραμμάτων, μετὰ τὸ ΔΕ ἐλλείπουν περὶ τὰ τρία γράμματα, μετὰ τὸ Ρ περὶ τὰ πέντε γράμματα καὶ μετὰ τὸ Τ ἓνα γράμμα ἀντίστοιχα· fin. ἀπὸ τὸ ὑπόστικτο Ν διακρίνεται ἡ ἀριστερὴ κάθετη κεραία καὶ τὸ ἄνω μισὸ τῆς διαγωνίου.

9 init. ἀπὸ τὸ ὑπόστικτο Ω διακρίνεται τὸ δεξιὸ μισὸ καὶ τὸ ἀριστερὸ κάτω ἄνοιγμα.

– Ἐπειδὴ προφανῶς πρόκειται γιὰ ψήφισμα πρὸς τιμὴν τοῦ Ποτάμωνος λόγῳ τῆς ἰδιαίτερης χάραξης τῶν Η καὶ Β καὶ ἔχει θεωρηθεῖ ὅτι ἀνήκει στὶς ἐπιγραφὲς τοῦ Ποταμωνείου, τὸ ὑποκείμενο τῶν ρημάτων ὑπέμεννε, εὐδοκείση, ἀλλὰ καὶ τοῦ ρήματος στὴν ἀρχὴ τοῦ στ. 8, εἶναι ἀσφαλῶς ὁ τιμώμενος Ποτάμων. Ἐπομένως, τὸ διδόντων δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι προστακτικὴ γ' πληθυντικοῦ ἀλλὰ μετοχή, πρὶν ἀπὸ τὴν ὁποία θὰ μπορούσαμε νὰ ὑποθέσουμε π.χ. τῶν χρημάτων διδόντων ἢ ἐκ τῶν χρημάτων διδόντων.

– ὄππως = ὅπως (ἀφομοίωση κλειστῶν συμφώνων στὴν αἰολικὴ διάλεκτο).⁶

– ἀνεπιβάρητ[ον]: ἡ λέξη ἀπαντᾷ σὲ ψηφίσματα πόλεων, τιμητικὰ πρὸς εὐεργέτες, ἐπειδὴ ἀνέλαβαν μιὰ συγκεκριμένη δημόσια δαπάνη. Σχετικὰ παραδείγματα ἀπὸ τὴν Μ. Ἀσία: SEG 59, 1422, στ. 12 (Πέργαμος, μετὰ τὸ 133 π.Χ.): [ὄππως] καὶ ἐν τούτοις ἀνεπιβάρητον φυλάξ[η]ι τὸν δῆμον, ὑπέμεινεν πάντα τὸν [ἐνιαυτὸν vel χρόνον]· I. *Ilion* 102, στ. 7 (Τρωάς, ἐποχὴ Τιβερίου): καὶ ἐν ἅπασιν ἀνεπιβάρητον φυλάξαντα τὴν πόλιν· I. *Iasos* 92, στ. 15 (Ἰασός, ρωμαϊκοὶ χρόνοι): τὸ δὲ εἰς τὰς εἰκόνας καὶ ἀγάλματα καὶ ἀνδριάντας ἀνάλωμα ὑπέσχετο δώσειν ὁ Ἄργαῖος βουλόμενος καὶ ἐν τούτῳ ἀνεπιβάρητον <τὸν> δῆμον φυλάσσειν.

10 παρ' ἀμμέων = παρ' ἡμῶν (αἰολικὸς τύπος)· βλ. π.χ. καὶ IG XII Suppl. 139, στ. 29· IG XII 2, 240, στ. 6. Ἡ φράση καὶ τὰς τε παρ' ἀμμέων καὶ τὰ[ς - -] ἀναφέρεται εὐκρινῶς στὴν πόλιν τῆς Μυτιλήνης καὶ σὲ κάποιους ἄλλους, π.χ. τοὺς Ρωμαίους (;), χωρὶς ὥστόσο καμία βεβαιότητα.

11 διάθεσιν: στὰ τιμητικὰ ψηφίσματα εὐεργετῶν ἡ λέξη δηλώνει τὴν προθυμία, τὴν καλὴ προαίρεση τοῦ τιμωμένου νὰ προσφέρει ἐξ ἰδίων στὴν πόλιν, βλ. LSJ s.v. Πβ, 2. Γιὰ παράδειγμα, βλ. I. *Aphrodisias* 2007 12.308, στ. 17-23: πεποιημένον ἐστίασεις καὶ ἐπιδόσεις ἐκ τῶν ἰδίων πολυτελεῖς διὰ τε τὴν πρὸς τὴν πατρίδα διηνεκὴ εὐνοίαν καὶ διὰ τὴν πρὸς τοὺς νέους φιλάγαθον διάθεσιν ζῶντα πρὸς ὑπόδειγμα ἀρετῆς· I. *Smyrna* 639, στ. 8-13: διὰ τε τὴν πρὸς τὸν θεὸν εὐσέβειαν καὶ τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἐν πᾶσιν εὐνοίαν καὶ διὰ τὸ μέγεθος ὧν αὐτῇ κατεσκευάζεν ἔργων καὶ διὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς διάθεσιν· MAMA VI 264, στ. 12-14: διὰ τε τὴν ἐνάρετον αὐτῶν δ[ι]άθ[ε]σιν καὶ τὴν πρὸς τὴν συναγωγὴν εὐνοίαν τε καὶ σ[που]δῆν· MAMA IV 128, στ. 11-16: δόντα καὶ ἀργύριον εἰς ἀγῶνος διάθεσιν καθὼς τὸ ψήφισμα περιέχει.

– Τὸ κενὸ ἑνὸς γράμματος θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ μορφὴ στίξης γιὰ τὴν μετάβαση στὸ ἐπόμενο θέμα ἄξιο τιμῆς ἐκ μέρους τῆς πόλης. Τὸν ἴδιο τρόπο στίξης παρατηροῦμε στὶς IG XII 2, 23a, στ. 7, καὶ 35a, στ. 13.

12 ὑπέμεννε = ὑπέμεινε: ὁ τύπος ὑπέμεννε προκύπτει ἀπὸ τὴν ἀφομοίωση τῶν ἔνρινων καὶ ὑγρῶν συμφώνων στὸν ἀόριστο τῆς αἰολικῆς διαλέκτου,⁷ π.χ.

6. Βλ. Blümel 1982, 131-132 καὶ IG XII 2, 5, στ. 22· 67, στ. 4· IG XII Suppl. 2, στ. 13· 139, στ. 49 κ.ἄ.

7. Βλ. Blümel 1982, 192.

ἔκριννε (IG XII 2, 26, στ. 28), ἀπέστελλαν (I. Erythrai 122, στ. 22) κ.ά. Στὰ τιμητικά ψηφίσματα ὁ τύπος ὑπέμεινε συντάσσεται μὲ αἰτιατική πτώση, π.χ. ὑπέμεινεν πάντα τὸν [ἐνιαυτὸν vel χρόνον] (Πέργαμος, μετὰ τὸ 133 π.Χ.: SEG 59, 1422, στ. 12), πᾶσαν τε βλάβην περὶ τῶν δημοσίων πραγμάτων ὑπέμεινε (Συρία, 42-30 π.Χ.: IGLS 3.1, 718, στ. 17), πολλοὺς δὲ ὑπέμεινεν κινδύνους (Σμύρνη, 245-243 π.Χ.: I. Smyrna 573III, στ. 90) κλπ. Ἡ δοτική κινδύνοις στὸ παρὸν ψήφισμα εἶτε ἀποδίδει στὸ ρῆμα τὴν σημασία ἐνέμεινε τοῖς κινδύνους εἶτε τὸ ρῆμα ὑπέμεινε συντάσσεται ἀπολύτως σὲ μία πιθανὴ συμπλήρωση τοῦ κειμένου: [πόνου]ς καὶ κινδύνουις ὑπέμεινε.

- κινδύνοις: στὰ ἔλλιπῆ ψηφίσματα τὰ σχετικὰ μὲ τὴν διπλωματικὴ-πολιτικὴ δράση τοῦ Ποτάμωνος δύο ἀκόμα φορὲς γίνεται λόγος γιὰ κίνδυνο ἢ κινδύνους ποὺ ἀντιμετώπισε: καὶ κίνδυ[νον] (IG XII 2, 32, στ. 1) [πόνον οὐκ ἀφι]στάμενος ἄλλ' ἰδίᾳ κινδυνεύων (IG XII 2, 45, στ. 3). Σὲ καμία τῶν περιπτώσεων δὲν σώζεται οὔτε προκύπτει ἀπὸ τὸ περιεχόμενο τοῦ κειμένου τῆς ἐπιγραφῆς ἢ αἰτία τοῦ κινδύνου.

Ἀπὸ τὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς τοῦ Ποτάμωνος δύο ἀντλοῦμε ὡς πιθανὴ αἰτία κινδύνου. Τὸ πρῶτο εἶναι ἡ ἤττα τοῦ Πομπηίου ἀπὸ τὸν Καίσαρα στὴν μάχη τῶν Φαρσάλων τὸ 48 π.Χ. καὶ στὴν συνέχεια ἡ θανάτωσή του· αὐτὴ σηματοδότησε τὴν ἀπώλεια τοῦ προστάτη τῆς Μυτιλήνης, γεγονός ποὺ σήμανε τὴν ἀνάγκη ἀποστολῆς πρεσβείας Μυτιληναίων στὴν Ρώμη μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Ποτάμωνα, μὲ σκοπὸ τὴν συνέχιση τῶν καλῶν σχέσεων τοῦ νησιοῦ μὲ τὸν Καίσαρα. Κάτι τέτοιο φάνηκε ἀναγκαῖο, καθὼς τὸ 80 π.Χ. ὁ Καίσαρας εἶχε κατακτήσει τὴν πόλη μετὰ ἀπὸ τέσσερα χρόνια πολιορκίας καὶ τὴν τιμώρησε σύμφωνα μὲ τὸ δίκαιο τοῦ πολέμου, ποὺ ἐπεφύλασσαν οἱ Ρωμαῖοι στὶς πόλεις ποὺ ἀντιστέκονταν στὴν κυριαρχία τους, ἐπειδὴ ἡ Μυτιλήνη εἶχε σταθεῖ στὸ πλευρὸ τοῦ Μιθριδάτη.⁸ Τὸ δεύτερο πιθανὸ γεγονός εἶναι ἡ ἀναμέτρηση Καίσαρα καὶ Φαρνάκη Β', βασιλέα τοῦ Πόντου, στὴν Καππαδοκία τὸ 47 π.Χ. καὶ ἀκολουθῶς ἡ πρωτοβουλία τῆς Μυτιλήνης νὰ ἀποστείλει ἐφόδια γιὰ τὸν στρατὸ τοῦ Καίσαρα μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Ποτάμωνα, μὲ σκοπὸ νὰ ἀποδείξει ἐμπράκτως τὴν «φιλία» τῆς στὸν Καίσαρα.⁹

13 εὐδοκείση = εὐδοκίση: ὑποτακτικὴ ἀορίστου¹⁰ τοῦ ρ. εὐδοκῶ = εἶμαι πρόθυμος, συγκατατίθεμαι, συμφωνῶ· πρβλ. π.χ. IG V 2, 433, στ. 12: συνευδοκείσωσι.¹¹

8. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Καίσαρα πρὸς τοὺς Μυτιληναίους, IG XII 2, 35, στήλη Α, θεωρεῖται ἡ ἐπίσημη ἀπάντηση στὰ αἰτήματα τῆς πρεσβείας αὐτῆς. Σχετικὰ μὲ τὰ γεγονότα τῆς περιόδου, βλ. ἀναλυτικὰ Δημοπούλου-Πηλιούνη 2015, 477-478, σημ. 71, 72, 74.

9. Βλ. IG XII 2, 30, στ. 2 καὶ 10-11, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἡ πόλη τιμᾷ τὸν Ποτάμωνα γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς ἐπικίνδυνης ἀποστολῆς στὴν Καππαδοκία.

10. Σχετικὰ μὲ τὴν χρῆση τῆς ὑποτακτικῆς χωρὶς προσγεγραμμένο -ι- στὴν αἰολικὴ διάλεκτο ἀπὸ τὸ β' μισὸ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ., βλ. Blümel 1982, 147.

11. Εὐχαριστῶ θερμὰ τὸν καθηγητὴ Ἄγγελο Χανιώτη γιὰ τὴν ἐξακρίβωση τῆς ἀναγραφῆς αὐτῆς.

– πρόσθαι: προίεμαι = ἐγκαταλείπω, ἀφήνω, βλ. *LSJ* s.v. Π. Ὁ στ. 13 ἀναφέρεται πιθανῶς στοὺς κινδύνους τοῦ στ. 12 ἐπισημαίνοντας τὴν συμπεριφορὰ πού ἐπέδειξε ὁ Ποτάμων ἀπέναντι στοῦ ζήτημα πού ἀντιμετώπιζε ἡ πόλη, ὅτι δηλαδὴ εἶχε τὴν σθεναρὴ πρόθεση νὰ ἐπιμείνει στὴν ἐπίλυση τοῦ θέματος καὶ ὄχι νὰ ἐγκαταλείψει.

Ἄπὸ τὸ σωζόμενο κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς τὸ ὄνομα τοῦ τιμωμένου δὲν σώζεται, οὔτε καὶ ἐπακριβῶς ὁ λόγος τῆς εὐεργεσίας πού προσέφερε στὴν πόλη. Τὰ μόνα ἀσφαλῆ συμπεράσματα εἶναι ὅτι ἡ πόλη τὸν τιμᾷ α) ἐπειδὴ τὴν ἀλλάξε ἀπὸ ἓνα οἰκονομικὸ βᾶρος προσφέροντας ἐξ ἰδίων, καὶ β) ἐπειδὴ ἀνέλαβε σὲ ἀρκετὲς περιπτώσεις τὴν ἀντιμέτωπιση θεμάτων κρίσιμων γιὰ τὴν πόλη του, θέματα τὰ ὅποια ἔφερε εἰς πέρας ὑπομένοντας τοὺς κόπους καὶ τοὺς κινδύνους πού προέκυψαν, μὲ σθεναρὴ πάντα τὴν πρόθεση νὰ μὴν ἐγκαταλείψει.

2. Στὴν τοπικὴ ἐφημερίδα *Εμπρός* τῆς Μυτιλήνης ἀνακοινώθηκε ἡ τυχαία εὑρεση ἀρχαίας ἐπιγραφῆς σὲ οἰκοδομικὲς ἐργασίες πού διενεργοῦνταν σὲ οἰκόπεδο ἰδιώτη στὴν περιοχὴ τοῦ Ἁγ. Συμεῶν στὴν πόλη τῆς Μυτιλήνης.¹² Πρόκειται γιὰ μαρμάρينو, ἐνεπίγραφο, τιμητικὸ βᾶθρο 17 στίχων, σπασμένο ἀριστερὰ (εἶκ. 3). Ἡ νέα ἀνάγνωση τῆς ἐπιγραφῆς, καθὼς καὶ οἱ συμπληρώσεις καὶ τὰ σχόλια πού ἀκολουθοῦν, βασίστηκαν στὴν φωτογραφία τῆς δημοσίευσης, καθὼς δὲν ἦταν δυνατὴ ἡ αὐτοψία τοῦ λίθου.

3ος αἰ. μ.Χ.

[Ἄ]γάθα Τύχα.
 [Ἡ β]όλλα καὶ ὁ δᾶμος
 [ἐτέ]μασαν Πυθόδικον
 ὕῤ τῶ Δάμωνα Νεικιαν-
 5 ὕῤ {AN}ῶ υἰὸν, τὸν εὐερ-
 [γέτα]ν καὶ ἀπὸ εὐεργέ-
 [ταν, τ]ὸν λόγιον πρύτ-
 [ανιν κ]αὶ γυμνασίαρχο[ν]
 [καὶ ἐρ]σο {ο}φόρον ἀρέτα[ς]

12. Βλ. Διακουμάκου 2016α (*SEG* 65, 672). Σημείωμα γιὰ τὴν εὑρεση τοῦ βᾶθρου κατόπιν δικῆς μου πληροφόρησης ἔδωσε νωρίτερα ὁ Σ. Μπαλάσκας στὴν ἴδια ἐφημερίδα, στίς 4-9-2015.

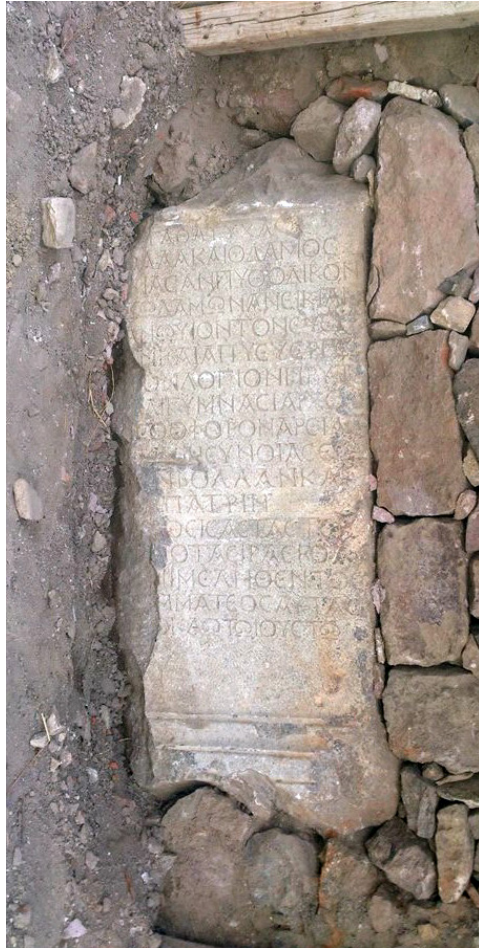
- 10 [ἔνεκα] καὶ εὐνοίας εἰς]
[τε τὰ]ν βόλλαν καὶ
[τὰν] πάτρην. ^{vac.}
[´ονστα]θείσας τὰς τεί-
[μας ὑπὸ] τὰς ἴρας βόλλ-
15 [λας, ἐ]πιμελήθεντος
[τῷ γρα]μμάτεος αὐτάς
[Αὐρ. Πρ]όκλω τῷ Ἰούστῳ.

5 init. [- -]ανῶ Διακουμάκου [´?] {AN}ῶ Chaniotis (SEG) || 6-7 ἀπὸ εὐεργε[σίας] Διακουμάκου ἀπὸ εὐεργέ[ταν] Chaniotis || 9-11 ἀρέτας ἔ[νε]κα πρὸς τὰ]ν βόλλαν καὶ | [τὰν] πάτρην Διακουμάκου (καὶ SEG), ἐκ παραδρομῆς.

Σχόλια

4 Δάμωνα = Δάμωνος: ἡ γενικὴ πτώση τριτοκλίτων καὶ πρωτοκλίτων ὀνομάτων καθ' ἔλξιν πρὸς τὴν αἰτιατικὴ εἶναι συχνὴ στὶς ἐπιγραφές τῆς Λέσβου τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων· βλ. π.χ. Δίης Δεινόκλη, Δαμέας Θεαγένη, Εὐάρχη Ἀτείδα, Ἀριστοδίκια Ἀπολλωνίδα κ.ἄ.¹³

4-5 NEIKIAN|ANΩ ὁ λίθος ἀντὶ Νεικιανῶ, προφανῶς ἀπὸ λάθος τοῦ χαρακτή. Νεικιανός = Νικιανός. Ἡ χρῆση τοῦ -ει- στὴν θέση του -ι- καὶ τὸ ἀντίστροφο κυρίως στὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου καὶ τὴν Μ. Ἀσία διαδίδεται εὐρέως κατὰ τὴν ρωμαϊκὴ ἐποχὴ.¹⁴ Στὴν Λέσβο τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων μαρτυρεῖται τὸ ὄμοιο Νικιανός.¹⁵ Τὸ

Εἰκ. 3. Τὸ τιμητικὸ βάθρο τοῦ Πυθοδίκου. Μυτιλήνη· σὲ οἰκία ἀπέναντι ἀπὸ τὸν Ἅγ. Συμεῶν (Π. Χλίμπος).

13. Βλ. IG XII 2, 292· 295· 299· 304· 311· 316· 329· 331.

14. Βλ. Threatte 1980, 198-200.

15. Βλ. IG XII 2, 391.

ὄνομα ἀνήκει στήν κατηγορία τῶν ὀνομάτων πού παράγονται ἀπό ἕνα ἑλληνικό ὄνομα μέ τήν λατινική κατάληξη -ianus, π.χ. Στρατόνικος-Στρατονικιανός.¹⁶

7 λόγιον πρύτανιν: τὸ προσηγορικό λόγιος ἀπαντᾷ στήν Λέσβο σέ τρεῖς ἀκόμα τιμητικές ἐπιγραφές αὐτῆς τῆς περιόδου,¹⁷ δηλώνοντας προφανῶς τὸ εὐπαίδευτον τοῦ τιμωμένου προσώπου.

6-7 ἀπὸ εὐεργέτων = ἀπὸ εὐεργετῶν.¹⁸ Ἡ φράση τὸν εὐερ[γέτα]ν καὶ ἀπὸ εὐεργέ[ταν] τονίζει τὴν παράδοση εὐεργετισμοῦ στήν οἰκογένεια τοῦ τιμωμένου.

9 [ΕΡ]ΣΟΟΦΟΡΟΝ ὁ λίθος. Ἐρσοφόρον = ἄρρηφόρον. Ἡ λέξη μαρτυρεῖται ἐπιγραφικῶς μία ἀκόμη φορά στήν IG XII 2, 255 καὶ ἀναφέρεται στήν Αὐρηλία Ἀρτεμισία, ἰέρεια τῆς τοπικῆς θεᾶς Ἐτηφίλας.¹⁹ πιθανῶς, ὅπως καὶ οἱ ἄρρηφόροι τῶν Ἀθηνῶν, μικρὰ κορίτσια στήν ὑπηρεσία τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς, οἱ ἄρρηφόροι τῆς Ἐτηφίλας θὰ ἦταν μικρὰ κορίτσια στήν ὑπηρεσία της. Εἶναι ἀξιοπεριεργό ὅτι ἐδῶ τιμᾶται ἕνας ἄνδρας,²⁰ ὁ Πυθόδικος, ὡς ἔρσοφόρος· ἴσως συμμετεῖχε σέ θρησκευτικές τελετές, ἄγνωστο μέ ποιά ιδιότητα.

11-16 Ἡ συμπλήρωση τῶν στίχων αὐτῶν ἔγινε μέ βάση τὴν IG XII 2, 255, 8-9: ὄνσταθείσας τείμας ὑπὸ τᾶς ἴρας βόλλας, ἐπιμελήθεν|το<ε> τῷ γραμματέος αὐτας Αὐρ. Πρόκλω τῷ Ἰούστῳ.

12 [ὄνστα]θείσας = ἀνασταθείσας.²¹

Ὁ Πυθόδικος, γιὸς τοῦ Δάμωνος, τιμήθηκε ἀπὸ τὴν πόλη γιὰ τὶς ὑπηρεσίες του, ὅταν ἦταν πρύτανις, ἀξίωμα τὸ ὁποῖο στήν πόλη τῆς Μυτιλήνης ἀντιστοιχοῦσε μέ αὐτὸ τοῦ ἐπώνυμου ἄρχοντος τῶν Ἀθηνῶν.²² Ὁ τιμώμενος ὑπῆρξε ἐπίσης καὶ γυμνασίαρχος, ὑπεύθυνος τῆς ἐκπαίδευσης τῶν ἀγοριῶν κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐφηβείας τους· ὁ θεσμὸς διατηρήθηκε σέ ὅλη τὴν διάρκεια τῆς ἀρχαιότητος.²³

16. Γιὰ τὸ φαινόμενο, βλ. Σβέρκος 2010, 349-365.

17. Βλ. IG XII 2, 210· 243· 255.

18. Σχετικὰ μέ τὴν ἀντικατάσταση τοῦ -ο- ἀπὸ τὸ -υ- στήν λεσβιακὴ διάλεκτο καὶ τὴν χρήση της κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους, βλ. Blümel 1982, 49.

19. Σχετικὰ μέ τὴν Ἐτηφίλα τῆς Λέσβου, βλ. ἀναλυτικὰ Χαριτωνίδης 1968α, 25 σημ. 1.

20. Ὁ Φίλων ὁ Ἰουδαῖος (*Περὶ μέθης* 129) ἀναφέρεται σὲ ἄνδρα ἄρρηφοροῦντα (...) τὰς ἀοράτους ἐπιτελέσοντα τελετὰς τῆς ἰουδαϊκῆς λατρείας.

21. Γιὰ τὴν χρήση τῆς μορφῆς ὄν- τῆς προθέσεως ἀνά / ἀν- στήν αἰολικὴ διάλεκτο, βλ. Blümel 1982, 51.

22. Γιὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ πρυτάνεως στήν Αἰολίδα, τὴν Λέσβο καὶ τὴν Μυτιλήνη, βλ. RE *Suppl.* 13 (1973) 733, 746-747.

23. Βλ. τιμητικὲς ἐπιγραφές ἢ ψηφίσματα τῆς Λέσβου ἀφορῶντα γυμνασίαρχους: IG XII 2, 134· 208· 211· 232· 241· 244· 527· AD 6 (1920/21) 100, 1· Petzl 1977, 91, ἀρ. 29.

Παρόμοιες με αυτήν τιμητικές έπιγραφές τής βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τῆς ρωμαϊκῆς Μυτιλήνης σώζονται ἤδη ἀρκετές (βλ. IG XII 2, 239-256· IG XII Suppl. 63). Ἡ έπιγραφή χρονολογεῖται τὸν 3ο αἰ. μ.Χ. πρωτίστως ἀπὸ τὴν έπιγραφή IG XII 2, 255, πρὸς τιμὴν τῆς Αὐρηλίας Ἀρτεμισίας, ἀπογόνου τοῦ γνωστοῦ λογίου καὶ πολιτικοῦ Ποτάμωνος τοῦ Λεσβώνακτος.²⁴ Καὶ στὴν IG XII 2, 255 καὶ στὴν παροῦσα έπιγραφή ὁ γραμματεὺς, πού θὰ φροντίσει γιὰ τὴν ἀπονομὴ τῶν έγκριμένων τιμῶν, εἶναι ὁ ἴδιος, ὁ Αὐρήλιος Πρόκλος Ἰουῆτος, γεγονός πού δηλώνει ὅτι τὰ ψηφίσματα έγκρίθηκαν τὸ ἴδιο ἔτος τοῦ 3ου αἰ. μ.Χ.²⁵

3. Θραῦσμα ἀναθηματικῆς έπιγραφῆς ἀπὸ γκρίζο μάρμαρο (εἰκ. 4). Ὁ λίθος εἶναι θραυσμένος σὲ ὅλες τὶς πλευρές. Τὰ μικρὰ καὶ ὠραῖα γράμματα φέρουν ἑλαφροὺς ἀκρεμόνες. Οἱ στίχοι ἔχουν χαραχθεῖ με τὴν βοήθεια λεπτῶν ἐγχάρακτων κανόνων ἐκατέρωθεν. Τοὺς δύο σωζόμενους στίχους τῆς έπιγραφῆς, πάνω ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὑπάρχει ἄγραφο διάστημα δύο στίχων, ἀκολουθεῖ πάλι ἄγραφο διάστημα δύο περίπου στίχων καὶ στὴν συνέχεια ἀκολουθεῖ κείμενο, ἀπὸ τὸ ὁποῖο σώζεται μόνο ἓνα Σ καὶ ἡ κεραία ἐνὸς Τ. Σύμφωνα με τὸ Εὐρετήριο τοῦ Μουσείου εἶναι ἄγνωστος ὁ τόπος προέλευσης (MM 3540). Ἀπὸ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων (Α, Ω) χρονολογεῖται τὸν 2ο / 1ο αἰ. π.Χ.

Ὑψος μέγ. σωζ.: 0,11 μ· πλάτος μέγ. σωζ.: 0,13 μ· πάχος σωζ.: 0,165 μ· ὕψος γραμμ.: 0,01 μ.

2ος / 1ος αἰ. π.Χ.

[-----]έρτης ἀνέ[θηκεν]

[χάρिता ἀ]ντιδίδω[ν]

vacat

vacat

[-----]ΣΤ[-----]

Εἰκ. 4. Θραῦσμα ἀναθηματικοῦ βάθρου, MM 3540. Ἄγνωστος ὁ τόπος προέλευσης (Μ. Διακουμάκου).

24. Γιὰ τὴν χρονολόγηση τῆς έπιγραφῆς, βλ. Hodot 1990, MYT 240· Labarre 1996, 49. Βλ. ἐπίσης IG XII Suppl. 22· Χαριτωνίδης 1968α, 49 καὶ 25 σημ. 1.

25. Εὐχαριστῶ θερμὰ τὸν δάσκαλό μου Ἄγγελο Ματθαίου γιὰ τὴν βοήθεια πού μοῦ προσέφερε σχετικὰ με τὸ κείμενο τῆς έπιγραφῆς.

Σχόλια

1 [- - - -]έρτης: θὰ μπορούσε νὰ συμπληρωθεῖ Δαμικέρτης, Δαμοκέρτης, Δικακέρτης ἢ Ἄγλαοκέρτης, ὀνόματα τὰ ὁποῖα μαρτυροῦνται ἐπιγραφικῶς στὴν Λέσβο.²⁶ Ἄπαντᾶ ἐπίσης τὸ ὁμόρριζο Δαμόκερτος²⁷ καὶ τὸ συγγενὲς Περικερτίδας σὲ ἐπιτύμβια ἐπιγραφή τοῦ Μουσείου Μυτιλήνης (2ος / 1ος αἰ. π.Χ.).²⁸ Τὸ β' συνθετικὸ τοῦ ὀνόματος προέρχεται ἀπὸ τὸ ρ. κρετέω τῆς αἰολικῆς διαλέκτου = κρατέω-ῶ, βλ. *LSJ* s.v. κρατέω. Ἡ ἐναλλαγή τοῦ θέματος κρετ- σὲ κερτ- ἐρμηνεύει τὴν μορφή τοῦ ὀνόματος.²⁹

2 [χάρिता ἀ]ντιδίδω[ν]: τὸ μέγεθος τῶν γραμμάτων καθιστᾶ τὴν συμπλήρωση [χάρिता ἀ]ντιδίδω[ν] ἀσφαλέστερη τῆς [τὴν χάριν ἀ]ντιδίδω[ν], φράσεις ὁμοσημες σὲ παρόμοια κείμενα.³⁰

Τὸ ὄνομα τῆς θεότητας δὲν σώζεται· ἡ φράση δηλώνει ὅτι ἡ παράκληση τοῦ Δαμικέρτου εἰσακούστηκε, ἐξ οὗ καὶ ἀνταποδίδει μὲ τὴν ἐν λόγῳ ἀνάθεση.

4. Ἐνεπίγραφος λίθος ἀπὸ λευκόφαιο μάρμαρο, σπασμένος σὲ ὅλες τὶς πλευρές. Φέρει ἐπιγραφή δυσανάγνωστη, μὲ πρόχειρα καὶ κακότεχνα γράμματα (εἶκ. 5). Ἀπὸ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων (C, Ω) χρονολογεῖται περὶ τὸν 2ο / 3ο αἰ. μ.Χ. Φυλάσσεται στὴν ἀποθήκη τοῦ Νέου Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Μυτιλήνης (MM 1050). Σύμφωνα μὲ τὸ Εὐρετήριο τοῦ Μουσείου εἶναι ἄγνωστος ὁ τόπος προέλευσης.

Ὑψος: 0,20 μ· πλάτος: 0,16 μ· πάχος: 0,08 μ· ὕψος γραμμ.: 0,1-0,25 μ.

2ος / 3ος αἰ. μ.Χ.

[- - - - -]ΚΛ[- - - - -]

[- - - - -]ΙΔΗΣ[- - - - -]

[- - -]ΑΠΟΛΛΩΝ[- - - - -]

[- - - - -]ΗΞΛΙ[.][- - - - -]

5 [- - - - -]ΔΟΔΑ[- - - - -]

26. Βλ. ἀντιστοίχως *IG* XII 2, 511c, στ. 4-5· *IG* XII Suppl. 103· 690, στ. 13· 127, στ. 27.

27. Βλ. *IG* XII Suppl. 74.

28. Βλ. Διακουμάκου 2017 (*SEG* 65, 674).

29. Βλ. Buck 1955, 18 α, 49. 2 α. Τὴν ὑπόδειξη ὀφείλω στὸν Ἄγγελο Ματθαίου καὶ τὸν εὐχαριστῶ θερμᾶ.

30. Πρβλ. *IG* XII 2, 459 καὶ XII 3, 192. Τὴν συμπλήρωση μοῦ ἐπρότεινε ὁ Πασχάλης Πασχίδης, Διευθυντὴς Ἐρευνῶν στὸ Ἐθνικὸ Ἰδρυμα Ἐρευνῶν καὶ τὸν εὐχαριστῶ θερμᾶ.

[-----]HNΩ[-----]
[-----]ΤΤΑ[.] [-----]

Σχόλια

Τὸ σωζόμενο κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς καὶ ἡ θραυσματικὴ τῆς κατάστασις δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἀσφαλῆ κατάταξή τῆς σὲ ὀρισμένο εἶδος. Ἐλκυστικὴ θὰ ἦταν ἡ ὑπόθεσις ὅτι πρόκειται γιὰ ἀνάθεσις στὸν Ἀπόλλωνα Ἡλιο ἀπὸ τέσσερις τουλάχιστον ἀναθέτες, ἄν οἱ στ. 3-4 συμπληρωθοῦν Ἀπόλλων[ι] | Ἡελί[ω]. Τὴν ὑπόθεσις αὐτὴ ὑποστηρίζει τὸ ἐπίθετο Ἡλιος τοῦ Ἀπόλλωνος³¹ – ἄν καὶ ἡ ἐπικὴ μορφή Ἡέλιος μαρτυρεῖται μόνο στὰ ἐπιτύμβια ἐπιγράμματα, τὰ ὁποῖα ἴσως μιμεῖται ἡ παροῦσα ἐπιγραφή–, καθὼς καὶ ἡ ἀναφορὰ τοῦ Μυτιληναίου-Μοσχονησίου λογιῶν Εὐστρατίου Δράκου σὲ ἱερὸ τοῦ Ἡλίου Ἀπόλλωνος στὴν Μυτιλήνη πλησίον τοῦ ἀρχαίου θεάτρου, ἡ ὁποία συνιστᾷ ἀπόδειξη τῆς ἐν λόγῳ λατρείας καὶ ταυτόχρονα παρέχει τὴν θέση τοῦ ἱεροῦ.³² Τὴν ὑπόθεσις αὐτὴ ἀποδυναμώνει τὸ γεγονός ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ ἀναγράφεται ἀνάμεσα στὰ ὀνόματα τῶν ἀναθετῶν (στ. 1-2 καὶ 5-6), διαταράσσοντας ἔτσι τὸ τυπικὸ τῆς ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς.³³

Εἰκ. 5. Ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή (;), MM 1050. Ἄγνωστος ὁ τόπος προέλευσης (Μ. Διακουμάκου).

31. Βλ. *I. Didyma 504· I. Mus. Usak 27· I. Smyrna 753 κ.ά.*

32. Βλ. Δράκος 1907: «Ὁ γερμανὸς Χούμαν ἐποίησεν ἀνασκαφὴν τοῦ θεάτρου τούτου (ἐνν. τὸ ἀρχαῖο θέατρο τῆς Μυτιλήνης) τῷ 1888, πλησίον δὲ εὑρηται ἱερὸν ἔρημον τοῦ Ἡλίου, ὃ ὑποτίθεται ὡς ἐκ τῆς ἐπικειμένης πολυτίμου πωσ ὕλης ὅτι νὰ ἦν βωμὸς τοῦ Ἀπόλλωνος». Ἡ λατρεία τοῦ Ἀπόλλωνος στὴν πόλη τῆς Μυτιλήνης, ὡς Θέρμιος στὴν Θερμὴ, ἀλλὰ καὶ στὴν Ἐρεσὸ, μαρτυρεῖται ἐπιγραφικῶς (βλ. *IG XII 2, 94· 104· 534· ΑΔ 24, Β2 [1969] 370 [εἰκ. 1-4]· ΑΔ 27, Β2 [1972] 579*).

33. Οἱ ἀναθέσεις μὲ περισσότερους ἀπὸ ἓναν ἀναθέτες εἶναι ἀρκετὲς στὶς σωζόμενες ἐπιγραφὲς τῆς Λέσβου (*IG XII 2, 108· 119· 128· 135*), ὅπου ἡ τυπικὴ διάταξις εἶναι: ὄνομα θεότητος σὲ δοτικὴ + ἀναθέτες ἢ ἀναθέτες + ὄνομα θεότητος σὲ δοτικὴ.

1 [- - -]κλ[- -]: από τὰ μαρτυρούμενα στὴν Λέσβο ὀνόματα, τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου ἀναθέτη μπορεῖ ἐνδεικτικὰ νὰ συμπληρωθεῖ π.χ. Διοκλῆς, Καλλικλῆς, ἢ Πραξικλῆς.³⁴

2 [- - -]ίδης: πιθανὴ συμπλήρωση θὰ ἦταν Καΐκίδης (IG XII Suppl. 690, στ. 13· I. Lesbos Suppl. 90) ὄνομα ποῦ μαρτυρεῖται στὴν Λέσβο, ἀλλὰ καὶ Λεωνίδης (IG XII 2, 413).

4 τὸ δεύτερο γράμμα μετὰ τὸ Η εἶναι ἢ Ε ἢ Σ. Ἄν εἶναι Σ, ἴσως -ης εἶναι ἢ κατάληξη ὀνόματος.

6 ΗΝΩ: πιθανὴ θὰ ἦταν ἡ συμπλήρωση [Ζ]ήνω[ν], καθὼς τὸ ὄνομα ἀπαντᾷ στὶς ἐπιγραφές τῆς Λέσβου³⁵ καὶ εἶναι κοινὸ στὴν Μ. Ἀσία.³⁶

7 διακρίνονται τὰ γράμματα ΓΤΛ χαραγμένα πρὸ ἀραιὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους στίχους.

5. Τμῆμα ἀναθηματικοῦ ἢ τιμητικοῦ μαρμάρινου βάθρου φαιοῦ μαρμάρου, τὸ ὁποῖο ἀπολήγει σὲ κυμάτιο. Σώζει μέρος τοῦ τελευταίου στίχου ἐπιγραφῆς με γράμματα ἐπιμελῶς χαραγμένα, με ἀκρεμόνες (εἶκ. 6). Ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν γραμμάτων ποῦ λείπουν ἐκατέρωθεν, εἰκάζουμε ὅτι τὸ βάθρο πρέπει νὰ εἶχε

Εἶκ. 6. Θραῦσμα ἀναθηματικοῦ ἢ τιμητικοῦ βάθρου, MM 5169. Ἄγνωστος ὁ τόπος προέλευσης (Μ. Διακουμάκου).

μῆκος περίπου 1 μ., ὅτι ἦταν ἐπομένως ἀνάθεση ἐπιφανοῦς Μυτιληναίου, εἴτε ἀφιερωμένη σὲ κάποια θεότητα³⁷ εἴτε πρὸς τιμὴν συγγενοῦς.³⁸ Ἀπὸ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων χρονολογεῖται στὸν 2ο / 1ο αἰ. π.Χ. Σύμφωνα μετὰ τὸ Εὐρετήριο τοῦ Μουσείου εἶναι ἄγνωστος ὁ τόπος προέλευσης. Φυλάσσεται στὴν αὐλὴ τοῦ Παλαιοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Μυτιλήνης (MM 5169).

34. Βλ. IG XII 2, 290· 511a, στ. 20· 498, στ. 5 καὶ 20.

35. Βλ. IG XII 2, 646· IG XII Suppl. 143.

36. Βλ. τὸ οἰκεῖο λῆμμα στὸ LGPN V.

37. Βλ. IG XII 2, 115.

38. Βλ. IG XII 2, 259· 547· 563.

Ύψος: 0,21 μ· μῆκος: 0,365 μ· πάχος: 0,38 μ· ὕψος γραμμ.: 0,045 μ.

2ος / 1ος αἰ. π.Χ.

[- - ἀνέ]θηκεν ἐκ τ[ῶν ἰδίων].

Στὶς σωζόμενες ἐπιγραφές τῆς Λέσβου, ἡ φράση ἐκ τῶν ἰδίων ἀπαντᾷ μὲ ρήματα ὅπως ἐτέλεσεν, ἐχοράγησεν, καθιέρωσεν,³⁹ ἐνῶ μὲ τὸ ρ. ἀνέθηκεν ἢ φράση ἀπαντᾷ στὴν Μικρὰ Ἀσία καὶ τὰ νησιά κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους σὲ ἀναθέσεις ἰδιωτῶν, οἱ ὁποῖες ἀπευθύνονται εἴτε πρὸς κάποια θεότητα εἴτε πρὸς τὴν πόλη καὶ ἀφοροῦν τὴν δαπάνη γιὰ μιὰ κατασκευή.⁴⁰

6. Μαρμάρينو ἀνάγλυφο Ἡρακλέους. Ἡ μορφή ἀπεικονίζεται γυμνή καὶ μετωπική μὲ ἓναν σταυρὸ χαραγμένο μεταγενέστερα στὸ στέρνο. Ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τὴν λεοντή, ἡ ὁποία ἀκουμπᾷ στὸ ἀριστερὸ τοῦ χέρι, στὸ ὁποῖο κρατᾷ ρόπαλο. Τὸ δεξιὸ χέρι εἶναι ἀποκεκρουμένο, καθὼς καὶ τὸ ἄνω μέρος τῆς στήλης. Στὸ κάτω ἀριστερὸ γιὰ τὸν θεατὴ μέρος σώζεται δυσδιάγνωστη ἐπιγραφή σὲ τρεῖς στίχους (εἰκ. 7-8). Παρὰ ταῦτα γνωρίζουμε ὅτι τὰ ἀνάγλυφα αὐτοῦ τοῦ τύπου, πού φέρουν ἐπιγραφή, εἶναι ἀναθηματικά.⁴¹ Φυλάσσεται στὴν αὐλὴ τοῦ παλαιοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Μυτιλήνης (MM 31076). Σύμφωνα μὲ τὸν Κατάλογο τοῦ Μουσείου βρέθηκε τὸ 1998 ὁ τόπος προέλευσης εἶναι ἄγνωστος.

Ύψος (μέγ. σωζ.): 0,85 μ· πλάτος: 0,41-0,54 μ· πάχος: 0,10-0,13 μ.

Ρωμαϊκοὶ χρόνοι

ΕΠΕ[- - - - -]

ΙΑ[- - - - -]

ΠΙ[- - - - -]

39. Βλ. *IG XII 2*, 259· 498· 502· 503· *IG XII Suppl.* 122· 124 κ.ἄ.

40. Βλ. π.χ. *IG XII 3*, 1057, 5b (Φολέγανδρος): Ἀρτέμιδι τὸ περιβώμιον ἐκ τῶν ἰδίων ποιήσας ἀνέθηκεν· *IG XII 3*, 195 (Ἀστυπάλεια, ρωμαϊκοὶ χρόνοι): ἐκ τῶν ἰδίων ἀνέθηκεν Διὶ Σωτῆρι καὶ τῷ δάμῳ, κ.ἄ.

41. *Similia*: Μακαρόνας 1936, 5-6 ἄρ. 6: ἀνάγλυφο Ἡρακλέους μὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή στὸν Ἡρακλῆ Κυναγίδα (*I. Ano Maked.* 98, Ἑορδαία Κοζάνης). Βλ. καὶ *LIMC*, πίν. 535, ἄρ. 1393: Κλαύδιος, κατ' εὐχὴν· πίν. 517, ἄρ. 1050· 1051 κ.ἄ.

Εἰκ. 7. Μαρμάρινο ἀνάγλυφο Ἡρακλέους, ΜΜ 31076. Μυτιλήνη· βρέθηκε τὸ 1988. Ἄγνωστος ὁ τόπος προέλευσης (Ἀρχεῖο Ἐφορείας Ἀρχαιοτήτων Λέσβου).

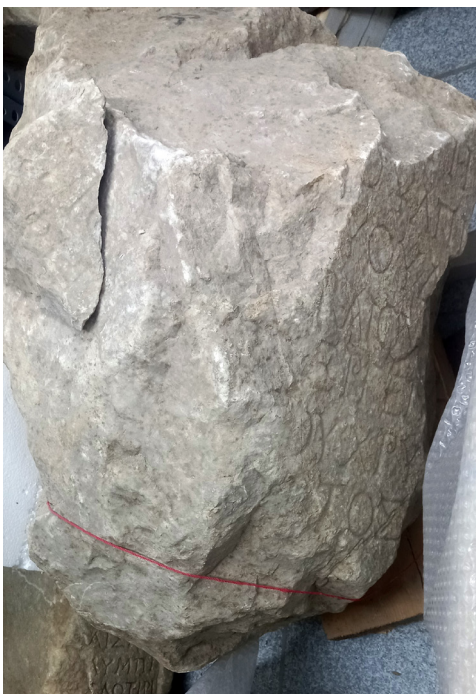

Εἰκ. 8. Μαρμάρινο ἀνάγλυφο Ἡρακλέους, ΜΜ 31076. Λεπτομέρεια τοῦ ἐνεπίγραφου τμήματος (Ἀρχεῖο Ἐφορείας Ἀρχαιοτήτων Λέσβου).

Εἰκ. 9. Ἐγχάρακτος σταυρὸς σὲ πανομοιότυπο ἀνάγλυφο Ἡρακλέους. Μυτιλήνη αὐλὴ Νέου Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου (Α. Παυλέλλης).

Τὸ σύμβολο τοῦ σταυροῦ ποῦ διακρίνεται στὸ στέρνο τῆς μορφῆς, ἀλλὰ καὶ σὲ ἀγάλματα, ἀνάγλυφα κλπ., ἀποτελεῖ προσθήκη τῶν χριστιανῶν ὡς ἔνδειξη «ἐξαγνισμοῦ» τῶν μνημείων τῆς ἀρχαιότητος. Ὁ μῦθος τοῦ Ἡρακλῆ, μάλιστα, ἰδιαίτερος ἐνέπνευσε τοὺς χριστιανοὺς γιὰ τὴν ἀρετὴ καὶ τὴν γενναιότητά του.⁴² Πανομοίωτο ἀνάγλυφο Ἡρακλέους μὲ ἐγχάρακτο σταυρὸ στὸ στέρνο φυλάσσεται στὴν αὐλὴ τοῦ νέου Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Μυτιλήνης (εἰκ. 9).

7. Θραῦσμα τιμητικοῦ βάθρου ρωμαϊκῶν χρόνων ἀπὸ λευκόφαιο μάρμαρο, ἔλλιπες γύρω καὶ κάτω, χαραγμένο μὲ μεγάλα καὶ ὠραῖα γράμματα (εἰκ. 10). Τὸ στρογγυλὸ σχῆμα τῆς κάτω πλευρᾶς ὑποδεικνύει ὅτι ἐπρόκειτο γιὰ κιονόσχημο, κυκλικὸ βάθρο.⁴³ Σύμφωνα μὲ τὸ Εὐρετήριο τοῦ Μουσείου, βρέθηκε τὸ 1997 στὴν ὁδὸ Θέμιδος, στὴν περιοχὴ τῆς Κουμπάρας στὴν πόλη τῆς Μυτιλήνης (MM 3536).

Εἰκ. 10. Θραῦσμα τιμητικοῦ βάθρου, MM 3536. Μυτιλήνη ὁδὸς Θέμιδος, στὴν περιοχὴ τῆς Κουμπάρας (Μ. Διακουμάκου).

Ὑψος σωζ. ἐνεπίγραφης πλευρᾶς: 0,53 μ.· πλάτος σωζ.: 0,46 μ.· πάχος σωζ.: 0,44 μ.· ὕψος γραμμάτων: 0,03-0,035 μ. (Ε) μὲ ἔντονους ἀκρέμονες (Α).

1ος αἰ. π.Χ. / 1ος αἰ. μ.Χ.

[-----]H[---]
[-----]ΟΥΛΠ[---]

42. Βλ. Kristensen 2012, 31-33, εἰκ. 1· Nogueira 2024, 75-91.

43. Similium: *I. Lesbos Suppl.* 61 (εἰκ. 17, πίν. 19α). Πρόκειται γιὰ τὸ κυκλικὸ τιμητικὸ βάθρο τοῦ Αὐγούστου, στὴν αὐλὴ τοῦ Ἀγ. Ἰωάννη στὴν περιοχὴ τοῦ Σαρή-Μπαμπᾶ ἢ Κυπαρίσσια στὴν πόλη τῆς Μυτιλήνης.

- [-----] ὕοῦ Δ[---]
 [-----]]ΜΑΙΟΥ[-----]
 5 [----- εὐ]εργέτ[---]
 [-----]]ΟΥ χρυσίω στεφάνω (:)-]
 [- - κατ' ὄνομα]τος (:)[---]

Σχόλια

Ἐκ τῶν θραυσματικῶν σωζόμενων κείμενων, εἰκάζουμε ὅτι πρόκειται γιὰ τιμητικὴ ἐπιγραφή ἑνὸς ἢ περισσοτέρων εὐεργετῶν τῆς πόλεως τῆς Μυτιλήνης (στ. 2 καὶ 4). Ἡ πόλις κατὰ τὸ ἔθος θὰ τοὺς τιμήσει μὲ χρυσοῦ στεφάνω ὀνομαστικῶς (στ. 7) κατὰ τὴν διάρκειαν ἑορτῶν, ὅπως συνέβαινε κατὰ τὴν ἑορτὴ τῶν Διονυσίων στὸ θέατρο.⁴⁴

2 Ὁ εὐεργέτης φέρει πιθανῶς τὸ ὄνομα γένους Οὐλλπίος ἢ Σουλπίκιος, ἢ τὸ *cognomen* Οὐλλπιανὸς ἢ Σουλπίκιος, ὅλα ὀνόματα ἀμάρτυρα ἕως τῶρα στὶς ἐπιγραφὰς τῆς Λέσβου, ἀντιθέτως πολὺ συχνὰ στὴν Μ. Ἀσία καὶ στὰ ἄλλα νησιά.

8. Θραῦσμα ἐνεπίγραφης στήλης ἀπὸ φαιὸ μάρμαρον Μόριας, ἐντοιχισμένη στὸν Ναὸ τοῦ Ἁγ. Δημητρίου, ὁ ὁποῖος ἰδρύθηκε στὴν Μόρια τὸ 1885 (εἰκ. 11-13). Τὸ θραῦσμα εἶναι δυσανάγνωστο καὶ φθαρμένον, ἐντοιχισμένον στὸν ἐξωτερικὸ τοῖχον τοῦ ἱεροῦ, καὶ δὲν ἦταν πάντα ὁρατό. Ἦταν καλυμμένον μὲ κονίαμα, ὅπως καὶ ὅλο τὸ ἐξωτερικὸ τοῦ ναοῦ, μέχρι πρὶν ἀπὸ 10 περίπου χρόνια, ὅταν ἀπεκαλύφθη κατὰ τὶς ἐργασίαις ἀπομάκρυνσης τοῦ κονιάματος.⁴⁵ Μετὰ τὸν στ. 7 τῆς ἐπιγραφῆς φαίνεται ὅτι ὑπάρχει κενὸ ἐνός στίχου καὶ στὴν συνέχεια, τὰ γράμματα εἶναι μικρότερα. Τὸ στοιχεῖο αὐτὸ δηλώνει ἴσως ὅτι ἀκολουθεῖ δεύτερον κείμενον μὲ ἀδιευκρίνιστον σὲ ἐμᾶς περιεχόμενον.

Ῥῦθος: 0,34 μ.· μῆκος μέγ.: 0,21 μ.-0,7 μ. ελάχιστον ὕψος γραμμ.: 0,01-0,02 μ. (Ο, Α).
 3ος - 2ος αἰ. π.Χ.

[-----]ON[-----]
 [-----]ανος Παρμ[---]
 [- -]ΣΕΙ Δορῦκνα[μια - -]

44. Βλ. IG XII 2, 15, στ. 30.

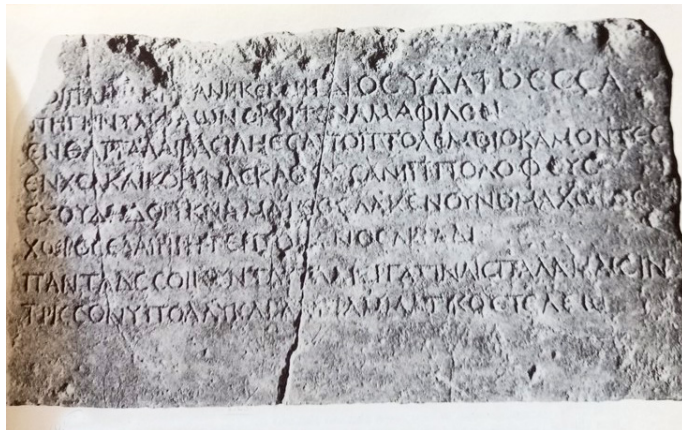
45. Ἔτσι τὴν ἐντόπισε ὁ ντόπιος Ἀσημάκης Παυλέλλης, ὁ ὁποῖος μοῦ παραχώρησε τὶς φωτογραφίαις. Τὸν εὐχαριστῶ θερμᾶ. Στὴν συνέχεια ἔλαβα τὴν σχετικὴ ἄδεια μελέτης καὶ δημοσίευσης ἀπὸ τὸ ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΤΕΕΑΕΙ/291705/209300/6713/1098/18-7-2018.

Είκ. 11. Θραύσμα στήλης ιδρυτικής κρήνης (ι), έντοιχισμένο στὸν Ἅγ. Δημήτριο Μόριας (Μ. Διακουμάκου).

Είκ. 12. Ὁ ἔξωτερικὸς τοῖχος τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἅγ. Δημητρίου σὴν Μόρια (Μ. Διακουμάκου).

Είκ. 13. IG XII 2, 129. Ἡ ἔμμετρη ἐπιγραφή ἵδρυσης τῆς κρήνης. Ἀπὸ B.F. Cook, *Greek Inscriptions*, London 1987, 16-17.

Εἰκ. 14. Μία ἀπὸ τὶς πολλὰς σύγχρονες ἀγροτικὲς κρήνες στὴν Μόρια, στὴν θέση Ἁγ. Σίλας (Α. Παυλέλλης).

ἀνάμεσα στὴν ἐπικὴ παράδοση τῶν ἡρώων βασιλέων καὶ τὴν φυτικὴ βλάστηση τῆς περιοχῆς. Συγκεκριμένα, ὁ F. Hiller von Gaetringen, ἐκδότης τοῦ *Supplementum* τῶν *Inscriptiones Graecae*, ἀμφισβητεῖ τὴν ἄποψη τοῦ G. Hermann (*non vidi*), γιὰ τὴν προέλευση τῆς λέξης ἀπὸ τὸ ρῆμα κάμνω (βλ. στ. 3: καμόντες), ἐνῶ ὁ H. Mason προτείνει τὴν λ. νᾶμα (βλ. στ. 2) ὡς β' συνθετικό.⁴⁹

Πιθανὴ ὡστόσο θὰ ἦταν ἡ προέλευση τῆς πρωτότυπης λ. δορύκναμα ἀπὸ τὸ δορύκνιον, ὅπως περιγράφεται ἀπὸ τὸν Διοσκουρίδη, Περὶ ὕλης ἰατρικῆς 4.74, ὡς θάμνος ὅμοιος μὲ ἐλαιόδεντρο:

δορύκνιον, ὃ Κρατεῦας ἀλικάκκαβον ἢ καλλέαν καλεῖ. θάμνος ὅμοιος ἐλαία ἀρτιφυεῖ, κλῶνας ἔχων ἐλάσσονας πῆχεως, φύλλα δὲ τῷ χρώματι ἐλαία παραπλήσια, μικρότερα δὲ καὶ στενότερα καὶ τραχέα ἰσχυρῶς, ἄνθος λευκόν (. . .) φύεται ἐν πέτραις οὐ πόρρω θαλάσσης. δοκεῖ δὲ καὶ τοῦτο ὑπνωτικὸν εἶναι, πλεονασθὲν δὲ ἀναιρεῖν. φασὶ δὲ τινες καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ εἰς φίλτρα λαμβάνεσθαι.

Ὁ θάμνος θὰ ἦταν ἐνδημικὸς στὴν περιοχὴ τῆς κρήνης, καὶ ἡ περιοχὴ θὰ πῆρε ἀπὸ αὐτὸν τὸ ὄνομά της.

49. Βλ. σημ. 48.

Τὸ ἔμμετρο κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς IG XII 2, 129 ἀντλεῖ τὴν ἔμπνευσή του ἀπὸ τὴν ἐπική παράδοση, τὴν ἡρωϊκὴ ἐποχὴ τῶν βασιλέων πολεμιστῶν (στ. 3-4), τονίζοντας τὴν εὐεργετικὴ ἀνάπαυλα καὶ δροσιὰ ποὺ προσφέρουν οἱ κρήνες τῶν πηγῶν στοὺς καμόντες (στ. 3).⁵⁰ Ἡ ἀναγραφὴ τῆς ἴδιας λέξης –Δορύκναμα– στὸ ἐντοιχισμένο θραῦσμα τῆς Μόριας ὁδηγεῖ στὶς ἐξῆς ὑποθέσεις: α) ὅτι καὶ ἡ ἐπιγραφὴ αὐτὴ εἶχε ἰδρυθεῖ σὲ κρήνη τῆς περιοχῆς, ἕναν τόπο μὲ τρεχοῦμενα νερὰ καὶ ὑπαίθριες κρήνες· ἐνδεικτικὰ ἀναφέρουμε ὅτι πίσω ἀπὸ τὸν λόφο τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Δημητρίου ὑπάρχει ὑπόγειος συλλέκτης νεροῦ, γνωστὸς ὡς *Παραδείσια*, καὶ ἀγροτικὲς κυρίως κρήνες στὴν περιφέρεια τῆς Μόριας (εἰκ. 14),⁵¹ β) ὅτι προφανῶς ὑπῆρχε ἕνα τυπικὸ κείμενο (formula) γιὰ τέτοιου εἴδους ἐπιγραφές ἢ γ) ὅτι καὶ οἱ δύο ἐπιγραφές ἰδρύθηκαν στὸν ἴδιο τόπο, πιθανότατα σὲ αὐτὴν τὴν περίπτωσι στὴν Μόρια καὶ ὄχι στὴν Μυτιλήνη, ὅπως ἀναφέρει ἀσαφῶς ὁ Roscoe.⁵² Ἀβέβαιο παραμένει ἐπίσης ἂν τὸ παρὸν θραῦσμα ἀνῆκε σὲ ἔμμετρη ἐπιγραφὴ, λόγῳ τῆς θραυσματικῆς κατάστασι τοῦ λίθου.

2, 5 -άνος, -άνιος Παρμ[- - -]: τὸ πατρώνυμο, ὅπως φαίνεται, τοῦ ἰδρυτῆ τῆς κρήνης θὰ μπορούσε νὰ εἶναι Παρμένων, Παρμενίων ἢ Παρμενίσκος (< παρά + μένω),⁵³ ὀνόματα συχνὰ στὴν Λέσβο καὶ ἄλλοῦ.⁵⁴ Ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἰδρυτῆ σώζεται μόνον ἡ κατάληξι, -άνος (στ. 2), προφανῶς ἀπὸ λάθος τοῦ χαρακτῆ, καὶ -άνιος (στ. 5).

Ἀπὸ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἐναλλαγὴ στὴν χάραξι τοῦ τετρασκελοῦς καὶ τοῦ ἀγκυλόμορφου ἢ μηνοειδοῦς σίγμα στὸ ἴδιο κείμενο (στ. 4-5),⁵⁵ ἀπὸ τὴν χάραξι ἀκρεμόνων σὲ κάποια καὶ ὄχι σὲ ὅλα τὰ γράμματα, ἡ

50. Βλ. Ὅμ. Ἰλ. Γ 130-138· Υ 5-9· Χ 147-156· Ὅμ. Ὀδ. ζ 154-56, ὅπου περιγράφονται σκηνές καὶ εἰκόνες σχετικὲς μὲ τὶς πηγές, τὶς κρήνες τῶν πηγῶν, τὶς Νύμφες κλπ.

51. Μὲ τὴν προφορικὴ συμβολὴ τοῦ Ἀσημάκη Παυλέλλη, κατοίκου τῆς Μόριας καὶ τὴν γραπτὴ τοῦ Μάκη Ἀξιῶτη, «Οἱ κρήνες τῆς Μόριας», ἐφημ. *Εμπρός*, 21-2-2021. Τὴν ἴδια ἀναλλοίωτη εἰκόνα γιὰ τὴν περιοχὴ περιγράφει τὸ 1907 ὁ λόγιος Εὐστράτιος Δράκος: «Τὰ δὲ παρακείμενα ὑδραγωγεῖα τοῦ ἄστεως (ἐνν. τὴν πόλη τῆς Μυτιλήνης) παρὰ τὴν Μόριαν διδόασι τὴν καλλίστην ιδέαν περὶ τῆς ὠραιότητος καὶ σπουδαιότητος τῆς Μυτιλήνης ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν κἂν χρόνων».

52. Βλ. σημ. 47.

53. Βλ. Bechtel 1917, 360.

54. Βλ. IG XII 2, 351· 646 κ.ἄ. καὶ τὰ οἰκεῖα λήμματα στὸ LGPN.

55. Βλ. IG XII 2, 646, ὅπου παρατηρεῖται τὸ ἴδιο φαινόμενο καὶ χρονολογεῖται τὸν 3ο αἰ. π.Χ.

Εἰκ. 15. Τὸ ἐξωκκλήσι τοῦ Χριστοῦ. Μιστεγνά, Λέσβος (Α. Παυλέλλη).

ἐπιγραφή μπορεί νὰ τοποθετηθεῖ στοὺς ὕστερους ἑλληνιστικοὺς χρόνους, πολὺ πρωιμότερη ἀπὸ τὴν ἤδη γνωστὴ IG XII 2, 129.⁵⁶

9. Ἐπιτύμβια ἐνεπίγραφη στήλη ἀπὸ γκρίζο μάρμαρο, ἐντοιχισμένη μὲ τὴν πλάγια πλευρὰ τῆς στὴν ἄνω δεξιὰ ἐξωτερικὴ γωνία τῆς ἐξοχικῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ στὸν ἐλαιῶνα, λίγο πρὶν ἀπὸ τὸν οἰκισμὸ τῶν Μιστεγνῶν (εἰκ. 15-16α, β). Διακρίνεται ἡ τοξοειδὴς ἀπόληξη τῆς στήλης, κατόπιν τὸ ἀβαθὲς τοξωτὸ θύρωμα, τὸ ὁποῖο συνήθως ἔφερε γραπτὴ παράσταση καὶ κάτω ἀπὸ αὐτὸ εἶναι χαραγμένη ἡ ἐπιγραφή ἐντὸς ἐγχάρακτου πλαισίου. Τὸ πλαίσιο φαίνεται εὐκρινῶς στὴν δεξιὰ πρὸς τὸν θεατὴ πλευρά, ἐνῶ ἡ ἀριστερὴ εἶναι ἐλαφρῶς καλυμμένη μὲ ἀσβεστοκονίαμα. Σῶζεται ἐπίσης τὸ ἔμβολο γιὰ τὴν στήριξη τῆς στήλης.⁵⁷

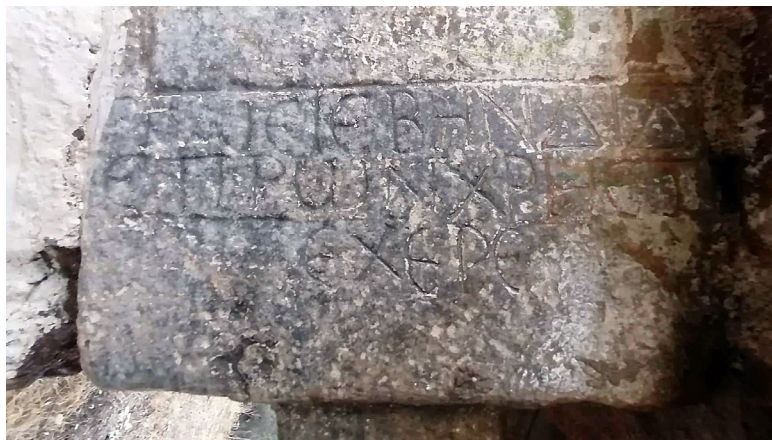
Γιὰ τὸ ἐξωκκλήσι γράφει ὁ Μ. Ἀξιῶτης:⁵⁸ «Ο Χριστός, ἓνα ἐκκλησάκι φτιαγμένο το 1921» (σῶζεται ἡ κτητορικὴ ἐπιγραφή). Σύμφωνα μὲ τὸν Σ. Χαριτωνίδη,⁵⁹

56. Εὐχαριστῶ θερμὰ τὸν καθηγητὴ Ἄγγελο Χανιώτη γιὰ τὶς χρήσιμες παρατηρήσεις του σχετικὰ μὲ τὴν χρονολόγηση τῆς ἐπιγραφῆς.

57. Εὐχαριστίες ὀφείλω στὴν Ἄννα Φιλανιώτου, πρώην Ἐφορο Ἀρχαιοτήτων τῆς Λέσβου καὶ τὸν Ἄγγελο Ματθαίου, οἱ ὁποῖοι μὲ ἐνημέρωσαν γιὰ τὴν ἐπιγραφή. Ἐπίσης, εὐχαριστῶ θερμὰ τὸν Ἀσημάκη Παυλέλλη γιὰ τὸν κόπο του νὰ ἐντοπίσει τὸ ἐκκλησάκι μέσα στὰ κτήματα τοῦ ἐλαιῶνα καὶ νὰ φωτογραφίσει τὴν ἐπιγραφή.

58. Βλ. Ἀξιῶτης 1992, 143-144, πίν. 29ζ.

59. Βλ. Χαριτωνίδης 1968β, 10-69.

Είκ. 16α, β. Ἡ ἐπιτύμβια στήλη τοῦ Γαΐου Βηντιδίου, ἐντοιχισμένη στήν ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ στὰ Μιστεγνά (Α. Παυλέλλης).

τὸ ἐξωκκλήσι «κεῖται ἐπὶ παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς, τὴν ὑπαρξιν τῆς ὁποίας μαρτυρεῖ ἕξαρις τοῦ ἐδάφους, βρίθουσα τεμαχίων κεράμων». Καὶ ὁ Ἄξιότης προσθέτει: «Βλέπουμε τὴν πληθώρα τῶν λιθόπλινθων, ἀπὸ καφέ καὶ κοκκινωπὸ τραχεῖτη, ποὺ ἀνήκαν στο μνημεῖο σαν δομικὰ μέλη τῆς ἐκκλησίτσας. Ανάμεσά τους καὶ σχέδια με τουβλάκια, σημάδι τῆς μερακλωσύνης τοῦ μάστορα... Στὴν ΒΔ γωνία τοῦ βρίσκεται καὶ μια ἐπιτύμβιος στήλη... Δεν διακρίνεται ἐπιγραφή»,⁶⁰ προφανῶς ἐπειδὴ τὸ 1992 τὸ ἐξωτερικὸ τῆς ἐκκλησίας ἦταν καλυμμένο μὲ ἀσβεστοκονίαμα.

Πρόκειται γιὰ τὴν ἐπιτύμβια ἐπιγραφή τοῦ Γαΐου, ἡ ὁποία ἀπὸ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων (Ω, C, E) χρονολογεῖται περὶ τὸν 2ο / 3ο αἰ. μ.Χ.

Ὑψος: 0,59 μ.· πλάτος: 0,34 μ.· πάχος: 0,15 μ.· ὕψος γραμμ. 0,02 μ.

2ος / 3ος αἰ. μ.Χ.

Γάιε{ιε} Βήνδιδ-
ε Τίρων, χρηστ-
vac. έ, χέρε. vac.

Ἡ ἐπιγραφή δημοσιεύθηκε πρῶτα ἀπὸ τὸν Σ. Χαριτωνίδη,⁶¹ μὲ τὴν παρατήρηση ὅτι «εἶναι ἐξαιρετικὰ δυσανάγνωστος καὶ τὰ ἀναγινωσκόμενα (ἐκτὸς τοῦ χαιρετισμοῦ) ἀβέβαια». Τὸ κείμενο τοῦ Χαριτωνίδη εἶναι τὸ ἑξῆς:

ΓΟΙΕΙΕΒΗΝΔΙΑ

ΠΡΩΝ χρηστ-

ἐ χέρε.

Σχόλια

1 Γάιε{ιε}: ἡ ἐπανάληψη -ιε φαίνεται ὅτι εἶναι λάθος τοῦ χαρακτή.

1-2 Βήνδιδος: τὸ *nomen gentis* τοῦ Γαΐου, ἀμάρτυρο μὲ τὴν κατάληξη -δος· δόκιμη θὰ ἦταν ἡ κατάληξη -διος, δηλαδή Βηνδίδιος, ἀντίστοιχο τοῦ λατινικοῦ *Ventidius*,⁶² ἂν καὶ ἀνορθόγραφο (ἡ συνηθέστερη ἀπόδοση τοῦ ὀνόματος γένους στὰ ἑλληνικὰ εἶναι Οὐεντίδιος). Ἀνορθογραφία ὅμως παρατηρεῖται καὶ στὸ χέρε ἀντὶ χαῖρε τοῦ τρίτου στίχου τῆς ἐπιγραφῆς.

60. Βλ. Διακουμάκου 2016β, 11-22.

61. Βλ. *I. Lesbos Suppl.* 106.

62. Βλ. Rizakis, Zoumbaki 2001, 392 ἀρ. 613: *Publius Ventidius Fronto*, σὲ χάλκινο νόμισμα τῆς Κορίνθου τοῦ 67/8 μ.Χ.· *CIL XII 3367· 3843 κ.π.ἄ.*

2 Τίρων: τὸ cognomen τοῦ Γαίου μαρτυρεῖται ἐπίσης ὡς ἑλληνικὸ ὄνομα⁶³ καὶ ὡς λατινικὸ⁶⁴ ἀντίστοιχα στὰ ἐπιγραφικὰ κείμενα.⁶⁵

Εἰκ. 17. Ἡ ἐπιτύμβια στήλη τῆς Λυσιδίκης, MM 4115. Μυτιλήνη· Ναὸς Ἁγ. Παρασκευῆς, κοντὰ στὸ ἀρχαῖο θέατρο τῆς πόλης (Μ. Διακουμάκου).

10. Ἐπιτύμβια, ἀετωματικὴ στήλη ἀπὸ κυανίζον μάρμαρο, σπασμένη δεξιὰ καὶ κάτω (εἰκ. 17). Σύμφωνα μὲ τὸ Εὐρετήριο τοῦ Μουσείου βρέθηκε στὴν ἐκκλησία τῆς Ἁγ. Παρασκευῆς, κοντὰ στὸ ἀρχαῖο θέατρο τῆς πόλης τῆς Μυτιλήνης (MM 4115).

Ὑψος μέγ. σωζ.: 0,26 μ.: πλάτος: 0,24 μ.: πάχος: 0,05 μ.: ὕψος γραμμ.: 0,02 (C, Ω).

1ος / 2ος αἰ. μ.Χ.

Λυσιδίκη
Πύρρω,
χαῖρε.

Σχόλια

Τὰ ὀνόματα μαρτυροῦνται ἐπιγραφικῶς γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Λέσβο. Λυσιδίκη εἶναι μᾶλλον σπάνιο ὄνομα, ἐνῶ τὸ ὄνομα Πύρρος ἀπαντᾷ πολὺ συχνά.⁶⁶ Πύρρω = Πύρρου· ἢ γενικὴ σὲ -ω ἀντὶ -ου στὰ ὀνόματα σὲ -ος τῆς αἰολικῆς διαλέκτου.⁶⁷

Μαρία Διακουμάκου,
Ἑλληνικὴ Ἐπιγραφικὴ Ἑταιρεία
msdiakoumakou@gmail.com

63. Βλ. τὰ οἰκεῖα λήμματα στὰ *LGPN* IIIb καὶ Vc.

64. Βλ. *CIL* XI 695· 689, στ. 160· 6844 κ.ἄ.

65. Εὐχαριστῶ θερμὰ τὸν Urpo Kantola, διδακτορικὸ φοιτητὴ, καθὼς καὶ τὸν καθηγητὴ Olli Salomies γιὰ τὴν ἐπιβεβαίωση τοῦ cognomen καὶ τὶς χρήσιμες παρατηρήσεις τους.

66. Βλ. τὰ οἰκεῖα λήμματα τοῦ *LGPN*.

67. Βλ. Blümel 1982, 238.

Summary

The present study publishes for the first time eight inscriptions, seven of which are kept in the Archaeological Museum of Mytilene, while one was found built into the Church of St. Demetrios in Moria. Furthermore, two inscriptions are republished with new readings: one built into a private house in the area of St. Symeon in Mytilene and one in the chapel of Christ at Mistegna. The inscriptions date from the 2nd–1st century BC to the 2nd–3rd century AD, and include honorific, votive and funerary texts. Among the most notable are an honorific decree tentatively attributed to the corpus of the so-called Potamoneion inscriptions, honoring the benefactor Potamon of Mytilene; an honorific dedication to Pythodikos, son of Damon; a dedication fragment mentioning the toponym Doryknama, known from a single previously published metrical inscription; and two funerary stelae recording names hitherto unattested epigraphically on Lesbos.

Συνοτομογραφίες - Βιβλιογραφία

- Ἀξιώτης, Μ. 1992. *Περπατώντας τη Λέσβο*, τ. Α'. Μυτιλήνη.
- Δημοπούλου-Πηλιούνη, Ἄ. 2015. *Λεσβίων Πολιτεία: Πολίτευμα, θεσμοί και δίκαιο των πόλεων της Λέσβου (αρχαίοι, κλασικοί, ελληνοιστικοί, ρωμαϊκοί χρόνοι)*. Αθήνα.
- Διακουμάκου, Μ. 2016α. «Νέο επιγραφικό εύρημα στην περιοχή του Αγ. Συμεών της Μυτιλήνης», *έφημ. Εμπρός* (13-2-2016).
- Διακουμάκου, Μ. 2016β. «Οἱ ἀρχαῖες ἐπιγραφές τῆς Λέσβου στοῦ ἔργο τοῦ Μάκη Ἀξιώτη», *Γραμματεῖον* 5, 11-22.
- Διακουμάκου, Μ. 2017. «Ο μοναδικός Περικερτίδας της αιολικής διαλέκτου», *έφημ. Εμπρός* (4-3-2017).
- Δράκος, Ε. 1907. «Ὁ τόπος μας: Μιτυλήνη Β'», *έφημ. Ἀμάθεια Σμύρνης* (16/29-3-1907).
- Μακαρόνας, Χ. 1936. «Ἐκ τῆς Ἑλιμείας καὶ τῆς Ἑορδαίας: Ἀρχαιολογικὴ συλλογὴ Κοζάνης», *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς, Παράρτημα, Ἀρχαιολογικὰ Χρονικά*, 2-14.
- Σβέρκος, Η. 2010. «Τὸ ἐπιτύμβιο τοῦ Περίτα ἀπὸ τὸ Ἴαργος Ὀρεστικὸν καὶ τὰ ἑλληνικὰ ὀνόματα μὲ τὴν κατάληξη -ιανός (-ianus) στὴ ρωμαϊκὴ Ἀνατολή», *Ἴόνιος Λόγος* 2, 349-365.
- Χαρितωνίδης, Σ. 1968α. *Αἱ ἐπιγραφαὶ τῆς Λέσβου: Συμπλήρωμα*. Ἀθήνα.
- Χαρितωνίδης, Σ. 1968β. «Παλαιοχριστιανικὴ Τοπογραφία τῆς Λέσβου», *ΑΔ 23 Α'*, 10-69.
- Bechtel, F. 1917. *Die historischen Personennamen des Griechischen bis zur Kaiserzeit*. Halle.
- Blümel, W. 1982. *Die aiolischen Dialekte: Phonologie und Morphologie der Inschriftlichen Texte aus generativer Sicht*. Göttingen.
- Buck, C. 1955. *The Greek Dialects*. Σικάγο.
- Cook, B. F. 1971. «Two 'Lost' Greek Inscriptions», *AntJ* 51, 260-266.
- Hodot, R. 1982. «Deux notes sur des inscriptions de Mytilène», *ZPE* 49, 187-189.
- Hodot, R. 1990. *Le dialecte éolien d'Asie : La langue des inscriptions VIIe s. a.C. - IVe s. p.C.* Παρίσι.
- Kristensen, T. M. 2012. «Miraculous Bodies: Christian Viewers and the Transformation of 'Pagan' Sculpture in Late Antiquity», στο S. Birk, B. Poulsen (έπιμ.), *Patrons and Viewers in Late Antiquity* (Aarhus Studies in Mediterranean Antiquity 10). Aarhus, 31-66.
- Labarre, G. 1996. *Les cités de Lesbos aux époques hellénistique et impériale*. Limonest.
- Mason, H. 2005. *A Nymphaion in Mytilene: Editing and Interpreting IG XII 2, 129* (ὁμιλία στὸ Classical Association of Canada Conference, 14 Μαΐου 2005) (https://www.academia.edu/12677247/A_Nymphaion_in_Mytilene_Editing_and_Interpreting_IG_12_2_129) (τελευταία πρόσβαση 27/2/26).
- Nogueira, A. F. 2024. «Reception of Heracles and Greek Mythology in the Hagiography of Saint Anthony», *A&Cr* 41, 75-91.
- Parker, R. W. 1991. «Potamon of Mytilene and His Family», *ZPE* 85, 115-129.
- Petzl, W. 1977. «Aus Alten Inschriften Kopien», *Talanta* 8/9, 91.
- Pococke, R. 1752. *Inscriptiones Graecae et Latinae editae anno MDCCLII*. Λονδίνο.
- Rizakis, A. D., Zoumbaki, S. 2001. *Roman Peloponnese I: Roman Personal Names in Their Social Context (Achaia, Arcadia, Argolis, Corinthia and Eleia)* (Μελετήματα 31). Αθήνα.
- Threatte, L. 1980. *The Grammar of Attic Inscriptions II: Morphology*. Βερολίνο - Νέα Υόρκη.